

УДК 37. 052. 42. (075. 8)

КУРС «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ» ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Першко Г.О., старший викладач

Київський університет імені Бориса Грінченка

У статті охарактеризовано курс «Основи інклюзивної освіти», який сприяє формуванню готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи в інклюзивному закладі.

Ключові слова: інклюзивна освіта, соціальний педагог, діти з особливостями психофізичного розвитку.

Першко Г.О. КУРС «ОСНОВЫ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ» КАК ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ УСЛОВИЕ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К РАБОТЕ В ИНКЛЮЗИВНОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ / Киевский университет имени Бориса Гринченко, Украина

В статье охарактеризован курс «Основы инклюзивного образования», который способствует формированию готовности будущих социальных педагогов к работе в инклюзивном учреждении.

Ключевые слова: инклюзивное образование, социальный педагог, дети с особенностями психофизического развития.

Pershko G.O. «COURSE IN FOUNDATIONS OF INCLUSIVE EDUCATION» AS A PEDAGOGICAL CONDITIONS OF READINESS FOR FUTURE SOCIAL WORKERS TO WORK IN AN INCLUSIVE SCHOOL / Kiev National University named after Boris Grinchenko, Ukraine.

The article described the course «Foundations of Inclusive Education», which promotes the formation of preparedness for future social workers to work in an inclusive institution.

Key words: inclusive education, social worker, children with special needs.

Останнім часом інтенсивного розвитку набуває державна підтримка дітей з особливостями психофізичного розвитку, що забезпечує їх право на рівний доступ до повноцінної та якісної освіти. Досвід зарубіжних країн, привнесений до нас, сприяє навчанню дітей з порушеннями розвитку в загальноосвітніх навчальних закладах.

Реалізація ефективної моделі інклюзивної освіти, яка б забезпечувала успішне навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу можлива лише за належної підтримки спеціалістів. Важлива роль у створенні інклюзивного освітнього середовища в умовах загальноосвітнього закладу належить соціальному педагогу. Тому зараз підготовка до роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному закладі має бути одним із пріоритетних напрямків підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах.

Питанням соціально-педагогічної підтримки, соціальної реабілітації дітей та молоді з особливостями психофізичного розвитку в соціально-педагогічній науці присвячені праці І. Звереві, І. Іванові, А. Капської, В. Ляшенко, О. Молчан, В. Тесленко, М. Чайковського.

Соціально-педагогічна робота в інклюзивному закладі є складною та багатогранною, охоплює широкий спектр різноманітних форм та методів, має свою специфіку. Професійна підготовка в даному напрямі передбачає опанування майбутніми соціальними педагогами знаннями, уміннями та навичками, необхідними для роботи в закладі даного типу. Це обумовлює необхідність розробки та впровадження курсу «Основи інклюзивної освіти». Тому мета статті полягає в характеристиці його змістовно-методичних компонентів.

Програма курсу структурована у два змістові модулі. Перший змістовий модуль «Шляхи розвитку інклюзивної освіти в Україні» містить дві лекції. Особливої уваги заслуговує лекційне заняття «Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України». При вивченні цієї теми студенти знайомляться із системою спеціальної освіти в Україні, засвоюють класифікації порушень психофізичного розвитку у дітей, вивчають характеристики психолого-медико-педагогічної консультації (ПМПК), з'ясовують види інтеграції, основні положення інклюзивної освіти, принципи інклюзивного навчання.

Не менш важливим є лекційне заняття «Законодавче та нормативно-правове забезпечення освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку». При вивченні цієї теми в студентів формуються знання про: основні міжнародні документи, в яких закріплені права дітей з особливостями психофізичного розвитку, основні Закони України, в яких забезпечено їхнє право на освіту, нормативно-правові документи, у яких створено передумови для інклюзії таких дітей, укази та розпорядження Кабінету Міністрів тощо.

Другий змістовий модуль містить три лекції. Під час проведення лекції «Характеристика діяльності інклюзивного закладу» студенти вивчають сучасне середовище загальноосвітнього навчального закладу, його структурні компоненти, принципи функціонування, вимоги до організації; з'ясовують соціально-педагогічні засади розвитку дітей в умовах інклюзивного навчання; засвоюють нові знання щодо соціально-педагогічного супроводу дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного закладу; мультидисциплінарної командної взаємодії кваліфікованих фахівців інклюзивного закладу.

На лекції «Соціально-педагогічна робота щодо створення сприятливого середовища в інклюзивному закладі» студенти опановують прийоми та методи налагодження та розвитку міжособистісних стосунків в учнівському колективі інклюзивної школи; оволодівають знаннями щодо розвитку соціальних компетенцій у дітей з особливостями психофізичного розвитку; формування адекватного сприйняття людських відмінностей у здорових учнів; поглиблюють знання про ролі соціального педагога у створенні сприятливого середовища в інклюзивному закладі.

Під час лекції «Психолого-педагогічні засади взаємодії батьків та фахівців у інклюзивному закладі» студенти мають змогу ознайомитися зі специфікою організації та проведення зустрічей з батьками дітей з особливостями психофізичного розвитку, залучення батьків до співпраці, налагодження контактів з батьками, встановлення зворотного зв'язку; діяльності шкільного батьківського комітету; поглибити знання щодо форм та методів соціально-педагогічної роботи з батьками.

Доповнюються знання студентів на семінарських заняттях, на яких вони ознайомлюються з досвідом навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього простору в таких країнах, як Італія, Австрія, Бельгія, Голандія, Швеція, Великобританія, Ірландія, Іспанія, Люксембург, Португалія, Фінляндія, США, Канада; більш детально опрацьовують основні Закони України, в яких забезпечено право дітей з особливостями психофізичного розвитку на освіту; знайомляться зі зразками індивідуального навчального плану роботи з дитиною з особливостями психофізичного розвитку.

Набуті під час лекцій знання студентів є підґрунтям для набуття певних умінь на практичних заняттях шляхом виконання різноманітних вправ та завдань. Наприклад: визначити позитивні та негативні моменти навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку у середовищі загальноосвітнього навчального закладу; визначити точки зору представників окремих груп, залучених до інклюзивної освіти відносно спільного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку разом зі здоровими однолітками; визначити риси, індивідуальні особливості та поведінкові прояви, які характерні окремій обраній категорії дітей з особливостями психофізичного розвитку з пропонованого переліку; визначити та обговорити стереотипи, які існують стосовно дітей з особливостями психофізичного розвитку; встановити причини та виявити наслідки стигматизації дітей з особливостями психофізичного розвитку; визначити терміни, які слід використовувати та яких слід уникати стосовно дітей з порушеннями розвитку; знайомитися з ігровими прийомами, які сприяють розрядженню гніву в прийнятній формі за допомогою вербальних засобів; визначити поняття толерантність, ознаки толерантної людини тощо.

Також на практичних заняттях студенти обговорюють проблемні ситуації, розробляють перелік можливих форм та методів соціально-педагогічної роботи, спрямованих на: активізацію внутрішнього потенціалу батьків, які виховують дітей з особливостями психофізичного розвитку; забезпечення позитивної динаміки процесу адаптації батьків до життєвих умов, ускладнених інвалідністю дитини; підвищення рівня активності батьків; підвищення мотивації батьків щодо участі у суспільному житті; допомогу в налагодженні адекватних взаємостосунків з дитиною; запобігання явищам дезадаптації у сімейному середовищі дитини з особливостями психофізичного розвитку.

Разом з цим необхідно зазначити, що студенти під час виконання вправ розробляють рекомендації батькам дітей з особливостями психофізичного розвитку, які сприяють їх ефективному спілкуванню з дітьми, адекватним батьківсько-дитячим взаємовідносинам.

На лабораторному занятті студенти знайомляться з особливостями професійної діяльності соціального педагога в інклюзивній школі: визначають цілі та завдання діяльності фахівця, функціональні обов'язки, нормативно-правові документи, якими керується соціальний педагог в своїй практичній діяльності, форми та методи роботи, які використовує соціальний педагог у роботі з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, узагальнюють досвід його роботи тощо.

У процесі самостійної роботи студенти: розробляють прийоми розвитку навичок самообслуговування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітньому навчальному закладі; проєктують ситуації, в яких діти з особливостями психофізичного розвитку та їх здорові однолітки могли б допомагати одне одному; здійснюють підготовку заняття спрямованого на формування толерантного ставлення до дітей з особливостями психофізичного розвитку; складають сценарій свята в інклюзивному закладі, в якому можуть бути задіяні діти з особливостями психофізичного розвитку; здійснюють

розробку програми благодійної акції підтримки дітей з особливостями психофізичного розвитку; готують виступ соціального педагога на батьківських зборах тощо.

Отже, курс «Основи інклюзивної освіти» можна розглядати як одну із педагогічних умов формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з учнями з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного загальноосвітнього навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька Л. Інклюзивне навчання: перші кроки на Україні / Л. Білецька, І. Білецька // Дошкільне виховання. – 2007. – № 4. – С. 12–15.
2. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навч.-метод. посіб. / [Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін.]; за заг. ред. Л.І. Даниленко. – К. : ФОП Придатченко П.М., 2007. – 128 с.
3. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / Колупаєва А.А. – К.: Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
4. Методичне забезпечення діяльності педагогічних працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів щодо роботи з дітьми, які мають особливості психофізичного розвитку: наук.-метод. посіб. / [за ред. Н.І. Клокар, О.В. Чубарук]. – Біла Церква : КОІПОПК, 2006. – 121 с.
5. Сабат Н. Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання / Н. Сабат // Соціальний педагог. – 2008. – № 3. – С. 42–46.

УДК 37.013.42 (075.8)

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ СФЕРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ

Поліщук Ю.Й., д. пед. н., професор

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка

У статті розглядається проблема врахування різних спеціалізацій соціальних педагогів процесі соціально-педагогічної діяльності. При цьому звертається увага на уточнення соціально-педагогічних ролей і функцій у ході роботи соціальних педагогів. У контексті визначення сфери професійної діяльності соціальних педагогів різних спеціалізацій значна увага приділена аналізу різних підходів до класифікації видів і форм соціально-педагогічної діяльності.

Ключові слова: соціальний педагог, соціально-педагогічна діяльність, спеціалізація.

Полищук Ю.И. ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ СФЕРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ РАЗЛИЧНЫХ СПЕЦИАЛИЗАЦИЙ / Тернопольский национальный педагогический университет имени В. Гнатюка, Украина

В статье рассматривается проблема принятия к сведению различных специализаций социальных педагогов в процессе социально-педагогической деятельности. При этом обращается внимание на определение социально-педагогических ролей и функций в ходе работы социальных педагогов. В контексте определения сферы профессиональной деятельности социальных педагогов различных специализаций значительное внимание уделено анализу различных подходов относительно классификации видов и форм социально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: социальный педагог, социально-педагогическая деятельность, специализация.

Polishchuk Yu. Y. THE PROBLEM OF PROFESSIONAL FIELD DEFINITION FOR SOCIAL TEACHERS OF DIFFERENT SPECIALTIES / V. Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, Ukraine

In this article it has been shown the problem of incorporation of the various specializations of social teachers in social and educational activities. At the same time it has been drawing the attention to the clarification of social and educational roles and functions in the work of social teachers. In the context of determining the sphere of professional activities of social teachers of different specialties considerable attention has been given to the analysis of different approaches to the classification of kinds and forms of social and educational activities.

Key words: social teacher, social and cultural activity, specialization.

Проблема визначення сфери професійної діяльності соціальних педагогів різних спеціалізацій є достатньо актуальною і сьогодні. Як свідчить аналіз різних джерел, соціально-педагогічну діяльність у контексті роботи соціальних педагогів різних спеціалізацій, все ще чітко не виокремлено як сферу професійної діяльності, а отже недостатньо окреслені особливості професійної діяльності. Така ситуація